

ปัญหาไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้

จังหวัดชายแดนภาคใต้สมัยก่อนเรียกว่า "สี่จังหวัดภาคใต้" ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล รัฐบาลในสมัย จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี มีมติให้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น "จังหวัดชายแดนภาคใต้" เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2506 เนื่องจากได้พิจารณาเห็นว่า การใช้คำว่า "สี่จังหวัดภาคใต้" เป็นการก่อให้เกิดการแบ่งแยก ต่อมาได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 8/2524 ลงวันที่ 20 มกราคม 2524 เรื่องการแก้ปัญหาบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ กำหนดให้จังหวัดชายแดนภาคใต้ประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส จังหวัดสตูล และ จังหวัดสงขลา ดังนั้น จังหวัดชายแดนภาคใต้จึงหมายถึง จังหวัดดังกล่าวเหล่านี้

ประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นไทยมุสลิม เชื้อสายมลายูที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นรูปแบบวิถีการดำเนินชีวิต ดังนั้นทัศนคติ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของไทยมุสลิมจึงแตกต่างไปจากไทยพุทธที่อยู่อาศัยในท้องถิ่นเดียวกัน ผู้นำในท้องถิ่นซึ่งเป็นกลุ่มผู้สูญเสียอำนาจและผลประโยชน์ในทางการเมืองและการปกครอง ได้นำเอาความแตกต่างดังกล่าวมาปลุกระดมเพื่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างประชาชนและรัฐหรือระหว่างประชาชนและประชาชนด้วยกันเอง การปลุกระดมจึงเป็นวิธีการที่ถูกนำมาใช้จนกลายเป็นปัญหาขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหาเหล่านั้น ได้แก่ ปัญหาทางด้านสังคม ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ และปัญหาทางด้านการเมือง ซึ่งจะขอกล่าวถึงปัญหาเหล่านั้นตามลำดับต่อไป

1. ปัญหาทางด้านสังคม

การที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นที่อยู่อาศัยร่วมกันระหว่างไทยพุทธ และไทยมุสลิม การที่ประชาชนทั้งสองกลุ่มอยู่อาศัยในท้องถิ่นเดียวกันแต่มีความแตกต่างในด้านวิถีการดำเนินชีวิต สภาพดังกล่าวได้กลายเป็นปัญหาทางด้านภาษา การศึกษา วัฒนธรรม และศาสนา ซึ่งจะได้กล่าวถึงปัญหาแต่ละเรื่องตามลำดับต่อไปนี้

1.1 ปัญหาภาษา

ประเทศไทยมีภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ ประชาชนส่วนใหญ่ใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวัน แต่ภาษาพูดของไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ภาษามลายูท้องถิ่น การที่ไทยพุทธและไทยมุสลิมร่วมอยู่ในสังคมเดียวกัน แต่ใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารต่างกัน ภาษาจึงกลายเป็นปัจจัยทำให้เกิดปัญหา เนื่องจากไทยมุสลิมเป็นชนกลุ่มใหญ่ แต่เป็นกลุ่มที่ไม่มีความรู้และความเข้าใจภาษาไทย การที่ทางราชการใช้ภาษาไทยในการติดต่อสื่อสารกับประชาชนโดยไม่คำนึงถึงความรู้ความเข้าใจในภาษาไทยของไทยมุสลิม ยิ่งในโรงเรียนจังหวัดชายแดนภาคใต้นำเอาหลักสูตรมาใช้ โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางด้านภาษา หรือการนำเอาตำราเรียนที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวกับเรื่องราวของพุทธศาสนาโดยตรงมาใช้ ในโรงเรียนที่มีเด็กส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม การกระทำเช่นนั้นก่อให้เกิดปัญหา เพราะไทยมุสลิมไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของทางราชการจึงไม่นิยมเรียนภาษาไทย

การที่ไทยมุสลิมไม่นิยมเรียนภาษาไทยจึงเป็นเหตุให้เกิดความไม่รู้และไม่เข้าใจภาษาไทย ประกอบกับไทยมุสลิมเป็นชนกลุ่มใหญ่ที่ใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในชีวิตประจำวัน "จากผลการวิจัยของศูนย์วิจัยการศึกษา จังหวัดนราธิวาส เมื่อ พ.ศ.2511 ปรากฏว่า ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่พูดภาษามลายูในชีวิตประจำวันมีอยู่ถึงร้อยละ 81.73 และมีผู้ที่พูดภาษาไทยไม่ได้เลย มีอยู่ถึงร้อยละ 55.93 ของจำนวนประชากรทั้งหมด" (สงคราม ชื่นภักดิ์, 2518 : 171) แสดงให้เห็นว่า ไทยมุสลิมที่มีความรู้และเข้าใจภาษาไทยได้มีจำนวนน้อย เนื่องจากความเข้าใจและทัศนคติที่กล่าวมาแล้ว นอกจากจะทำให้ไทยมุสลิมพูดภาษาไทยไม่ได้ ยังทำให้สูญเสียโอกาสในการเรียนรู้ภาษาไทยอีกด้วย และมีส่วนทำให้การแปลเจตนาของทางราชการและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองผิดเพี้ยนไปจากข้อเท็จจริง

1.2 ปัญหาการศึกษา

การศึกษาตามหลักการของศาสนาอิสลามคือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องศึกษาหาความรู้เพื่อเผยแพร่ศาสนาของตน ศาสนาอิสลามจึงเป็นศาสนาที่ให้ความสำคัญต่อการศึกษา

ดั่งมีคำกล่าวที่ว่า "ให้ศึกษาตั้งแต่อยู่ในเปลจนกระทั่งถึงหลุมฝังศพ" และ "ให้ศึกษาหาความรู้ แม้ว่าจะต้องเดินทางไกลถึงเมืองจีน" หรือ "การแสวงหาความรู้เป็นหน้าที่จำเป็นต่อมุสลิม ทั้งชายและหญิง" คำกล่าวเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าการศึกษาคือหน้าที่ของมุสลิมทุกคน นอกจากนี้ยังถือว่า "เป็นจุดมุ่งหมายในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามครรลองของอิสลาม" (ซัจญัย บุรุษพัจฉม์, 2519 : 126) โดยหลักการแล้ว มุสลิมทุกคนจะต้องศึกษาหาความรู้เพื่อให้สามารถ ปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างถูกต้อง และดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม

การศึกษาตามหลักการของศาสนาอิสลามมีทั้งการศึกษาในทางโลกและ ทางธรรม การศึกษาในทางโลกเป็นการศึกษาทางด้านวิชาสามัญ ซึ่งได้แก่ความรู้ในด้านวิชา การต่าง ๆ เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศาสตร์ และภาษาศาสตร์ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อที่จะได้นำเอาความรู้จากสาขาวิชาต่าง ๆ เหล่านั้นไปใช้ในการประกอบอาชีพ ส่วนการ ศึกษาในทางธรรม ได้แก่ การศึกษาเกี่ยวกับหลักการ และคำสอนของศาสนาเพื่อนำไปเป็น แนวทางในการปฏิบัติตนให้เป็นคนดีในสังคม แต่ไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่ จะมุ่งศึกษาเฉพาะวิชาศาสนา ผู้ปกครองส่วนใหญ่จึงนิยมส่งบุตรหลานของตนไป เรียนวิชาทาง ศาสนาในโรงเรียนปอเนาะ* เหตุผลที่ไทยมุสลิมไม่นิยมให้บุตรหลานศึกษาวิชาอื่นนอกจาก วิชาศาสนา เนื่องจากมีความเห็นว่า ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมที่ยึดถือปฏิบัติสืบ ต่อกันมาเป็นส่วนหนึ่งของศาสนา จึงไม่ยอมรับสิ่งนอกเหนือไปจากที่เคยยึดถือปฏิบัติ เพราะ เข้าใจว่าเป็นการผิดหลักศาสนา

---

* ปอเนาะ เป็นโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม ต่อมาได้แปรสภาพและจดทะเบียนเป็น โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม เมื่อปี พ.ศ. 2508 เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนเอกชนสอน ศาสนาอิสลามตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษา ธิการทั้งวิชาศาสนา วิชาสามัญ และวิชาชีพ

นอกจากนี้ การที่ผู้ปกครองไม่นิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐ เนื่องจากพวกเขามีความเห็นที่ "ครูส่วนใหญ่ที่สอนอยู่ในโรงเรียนของรัฐบาลเป็นชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธ มีความแตกต่างจากไทยมุสลิมทั้งภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม" (อุทัย หิรัญโคต, 2521 : 93) และโรงเรียนของรัฐในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ได้จัดการศึกษาให้เป็นไปตามหลักการของศาสนาอิสลาม แต่เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนทั่วไปโดยไม่คำนึงถึงข้อแตกต่างระหว่างชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม และอีกสาเหตุหนึ่งเนื่องจากไทยมุสลิมเกิดความเกรงกลัวว่า เมื่อบุตรหลานของตนเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐ มีความรู้สูงขึ้นและได้รับการอบรมสั่งสอนจากครูที่ได้ใช้มุสลิม อาจจะเป็นสาเหตุให้บุตรหลานของตนเปลี่ยนศาสนา เพราะมีตัวอย่างให้พบเห็นอยู่เป็นประจำ อันเนื่องจาก "ผู้ที่มีความรู้ความสามารถจำนวนไม่น้อย เมื่อเข้ารับราชการแล้วได้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาอื่น ๆ" (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2531 : 243) ความเกรงกลัวดังกล่าวนี้มีส่วนทำให้ผู้ปกครองส่งบุตรหลานของตนให้เรียนเน้นหนักไปในทางวิชาศาสนา ประกอบกับทัศนคติที่ว่า "การเรียนรู้ศาสนาแต่เพียงอย่างเดียวเป็นสิ่งจำเป็น และเพียงพอสำหรับการดำรงชีวิต" (ขจิตภัย บุรุษพิพัฒน์, 2519 : 206) ทัศนคติดังกล่าวทำให้ไทยมุสลิมขาดความกระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความรู้ในด้านวิชาอื่น ๆ นอกเหนือไปจากวิชาศาสนา แม้ว่ารัฐได้พยายามให้ช่วยเหลือด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนในด้านการศึกษา แต่ไทยมุสลิมไม่ค่อยให้ความสำคัญ เนื่องจากขาดความสนใจที่จะเข้ารับการศึกษาหาความรู้ โดยต่างมีความเห็นที่ "ในการดำเนินกิจการต่าง ๆ อยู่ในปัจจุบันก็สามารถดำรงชีพได้อยู่แล้ว จึงมีความคิดเห็นที่ไม่จำเป็นต้องศึกษาเล่าเรียนแต่อย่างใด" (สถิตย์ แสงศรี, 2513 : 86)

นอกจากปัจจัยดังกล่าวมาแล้วนั้น ค่านิยมทางสังคมเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ไทยมุสลิมมุ่งศึกษาเฉพาะวิชาศาสนา จนเป็นเหตุให้มาตรฐานการศึกษาทางด้านวิชาสามัญอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าภูมิภาคอื่น เพราะผู้ที่มีความรู้อย่างแตกฉานในทางด้านศาสนาจะได้รับความเคารพนับถือจากประชาชนเป็นอย่างมาก "โดยเฉพาะผู้มีโอกาสไปศึกษาวิชาศาสนาในต่างประเทศ หรือเดินทางไปประกอบพิธีฮัจย์ที่เมกะฮ์แล้ว จะได้รับการยกย่องให้เป็นโต๊ะหะยี (ผู้นำทางศาสนา) ซึ่งมีโอกาสได้ชะกัต (สิ่งของ) จากประชาชนอีกด้วย" (รุ่งแก้วแดง, 2511 : 25) ค่านิยมทางสังคมนี้เองกลายเป็นแรงจูงใจให้ไทยมุสลิมมุ่งศึกษาในทางด้านวิชาศาสนามากกว่าวิชาสามัญ

นอกจากนี้ ความไม่เพียงพอในด้านงบประมาณ ความไม่พร้อมในด้านบุคลากร อาคารสถานที่ และสื่อการเรียนการสอน การคุกคามของขบวนการโจรก่อการร้าย แย่งแยกดินแดนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเผาโรงเรียน การส่งจดหมายข่มขู่เรียกค่าคุ้มครอง การฆ่าครูและการจับครูเป็นตัวประกัน เหตุการณ์เหล่านี้ล้วนแต่เป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อการศึกษาทั้งนั้น

สรุปได้ว่า ปัญหาการศึกษาของไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาที่เกิดจากการจัดการศึกษาของรัฐที่คำนึงถึงข้อแตกต่างระหว่างชาวไทยผู้นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม ความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติในเรื่องของศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม นอกจากนี้ ปัญหายังเกิดจากความไม่เพียงพอในด้านงบประมาณ การขาดแคลนบุคลากรและอื่น ๆ อีกมาก ประการสุดท้าย ได้แก่ ความไม่สงบเรียบร้อยที่เกิดจากการคุกคามของขบวนการโจรก่อการร้ายแย่งแยกดินแดน

1.3 ปัญหาศาสนา

ศาสนาอิสลามมีลักษณะแตกต่างไปจากศาสนาอื่น ๆ อยู่หลายประการ ประการที่สำคัญคือ "เป็นศาสนาที่มีบทกำหนดความเชื่อและการปฏิบัติเกือบทุกแง่มุมที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตของผู้นับถือคัมภีร์อัลกุรอาน ซึ่งถือว่าเป็นที่รวมคำรัสของพระเจ้า ผู้ได้บรรจุไว้ซึ่งคำสอนทั้งที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ จริยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์" (อุทัย หิรัญโต, 2521 : 65) นอกจากนี้ "ศาสนาอิสลามยังมีคำสอนทั้งในระดับนโยบายทั่ว ๆ ไป และในระดับการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน มีคิตาคำสอนที่เกี่ยวกับโลกหน้าและโลกนี้ อย่างสมบูรณ์ สรุปแล้วแทบจะเรียกได้ว่าไม่มีพฤติกรรมใด หรือแนวความคิดใดของมนุษย์ที่จะพ้นขอบข่ายของศาสนาอิสลาม" (อารง สุทธาศาสน์, 2519 : 132) เป็นการแสดงให้เห็นว่า ศาสนาอิสลามได้หล่อหลอมกำหนดรูปแบบแห่งพฤติกรรมของมุสลิมไว้อย่างมั่นคง

ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของศาสนาอิสลาม ได้สร้างเอกลักษณ์ของมุสลิมขึ้น เห็นได้อย่างเด่นชัด ได้แก่ การไม่เข้าร่วมพิธีกรรมในศาสนาอื่น เนื่องจากมุสลิมจะต้องมีความเชื่อมั่นศรัทธาว่า "พระองค์อัลลอฮ์ (ซุบฮัน) เป็นพระเจ้าเพียงพระองค์เดียว โดยไม่ตั้งสิ่งใดขึ้นมาเป็นภาคี ความศรัทธาในประการแรกนี้มีใช้จะแสดงถึง

ความเป็นเอกภาพของพระเจ้าเท่านั้น หากแต่เป็นการสร้างความเป็นเอกภาพความเชื่อมั่น
 "ในคนให้แก่มุสลิม" (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2532 : 23) สาเหตุดังที่กล่าวมาแสดงให้
 เห็นว่าลักษณะทางสังคมของมุสลิมเป็นสังคมปิด จะทำให้ผสมกลมกลืนกับสังคมอื่นได้ยาก หาก
 เรื่องนั้นไม่สอดคล้องกับข้อบัญญัติทางศาสนา "มุสลิมที่มีศรัทธาแก่กล้าจะไม่ยอมรับวัฒนธรรม
 อื่นที่ขัดกับหลักศาสนา" (อุทัย หิรัญโต, 2521 : 68) เพราะมุสลิมถือว่า ตนเองเป็น
 ส่วนหนึ่งของศาสนา การคบค้าสมาคมจึงมักจะจำกัดขอบเขตอยู่ในกลุ่มมุสลิมด้วยกันเอง

เมื่อไทยมุสลิมเป็นชนกลุ่มใหญ่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อิทธิพลของ
 ศาสนาอิสลามจึงทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ยึดมั่นอยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของ
 ตนเองเท่านั้น ประกอบกับการมีภาษาพูดที่แตกต่างไปจากชาวไทยทั่วประเทศ ซึ่งนับถือศาสนา
 พุทธ ลักษณะดังกล่าวได้กลายเป็นเหตุให้ "คนไทยมุสลิมคิดแยกตัวอยู่เสมอว่า ตนเองไม่ใช่
 คนไทย แต่เป็นมลายูเช่นเดียวกับชาวมลายูในมาเลเซีย" (ชัจจ์ชัย นุรุษพันธ์, 2519 :
 174) เพราะประวัติความเป็นมามีส่วน "สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชาวมลายูในประเทศสหพันธ-
 รัฐมาเลเซียมาช้านาน" (วิศิษฐ์ อัจฉิมวงษ์, 2531 : 38) นอกจากนี้ยังนับถือศาสนา
 อิสลามเหมือนกันอีกด้วย จึงทำให้ไทยมุสลิมมีความรู้สึกแบ่งแยกกับชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธ
 ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากความแตกต่างในด้านศาสนา

อีกประการหนึ่ง ปัญหาที่เกี่ยวกับศาสนามีสาเหตุมาจาก "ผู้นำทาง
 ศาสนาบางคนใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือหาผลประโยชน์ ไม่สั่งสอนหลักที่ถูกต้องหรือแก่นแท้ของ
 ศาสนาแก่ชาวมุสลิม ปิดบังหลักศาสนาที่แท้จริง บิดเบือนหลักศาสนาเพื่อผลประโยชน์ของตน"
 (สงคราม ชื่นภบาล, 2518 : 173) การกระทำในลักษณะดังกล่าวนี้เป็นเหตุให้วิธีการ
 เผยแพร่ศาสนาผิดไปจากความเป็นจริง ผู้นำศาสนาที่ไม่มีความซื่อสัตย์สุจริตบางคนใช้ศาสนา
 เป็นเครื่องมือเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ ประกอบกับมุสลิมบางคนมีความเห็นว่า "การรู้เรื่อง
 ศาสนาอื่นเป็นบาป" (สงคราม ชื่นภบาล, 2518 : 173) จึงไม่สนใจหลักธรรมของ
 ศาสนาอื่น และมีความรังเกียจผู้ที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม เพราะถือว่าเป็นคนนอกศาสนา
 และการที่ข้าราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ จึงขาดความรู้
 ความเข้าใจในเรื่องศาสนาอิสลาม ข้าราชการเหล่านั้นอาจกระทำในสิ่งขัดต่อความรู้สึกของ

ประชาชนด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ในบางครั้ง ยิ่งไปกว่านั้น บางคนอาจกระทำในสิ่งที่ขัดต่อหลักการของศาสนาด้วยความไม่รู้และไม่เข้าใจ ถึงจะเป็นการกระทำโดยไม่เจตนา แต่ก็กลายเป็นสาเหตุให้เกิดความไม่ชอบ และรังเกียจคนนอกศาสนายิ่งขึ้น แต่ถ้าข้าราชการเหล่านั้นเป็นผู้ที่มีความรู้และเข้าใจในศาสนาอิสลาม หรือเป็นไทยมุสลิม ประชาชนจะให้การยอมรับและนับถือเป็นอย่างมาก เช่น "ปลัดอำเภอนับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งประจำอยู่ตามอำเภอในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น ชาวบ้านชอบเรียกว่า ปลัดมลายู" (สงคราม ชื่นภบาล, 2518 : 174) ลักษณะดังที่กล่าวมานี้แสดงให้เห็นว่า ศาสนาอิสลามมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของไทยมุสลิม

รัฐเล็งเห็นความสำคัญของไทยมุสลิมที่ใช้ศาสนาในการดำเนินชีวิตจึงได้ประกาศใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว และการจัดการมรดก กฎหมายดังกล่าวนี้ได้แก่ "พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ.2489 และให้ใช้กฎหมายนี้ในกรณีที่ไทยมุสลิมเป็นทั้งโจทก์และจำเลย" (กองประสานราชการ กรมการปกครอง, ม.ป.ป. : 90) การที่รัฐบาลนำกฎหมายพิเศษมาใช้เป็นการเฉพาะสำหรับไทยมุสลิม แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลยอมรับความสำคัญของศาสนาอิสลามรวมทั้งความแตกต่างระหว่างไทยพุทธและไทยมุสลิม

การที่ไทยพุทธและไทยมุสลิมอยู่อาศัยในพื้นที่เดียวกัน ต่างฝ่ายต่างมีรูปแบบวิถีการดำเนินชีวิตไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับศาสนา เมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดประพฤดิหรือปฏิบัติในสิ่งที่แตกต่างออกไปจึงก่อให้เกิดความเข้าใจผิด และความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน การอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจผิดและความหวาดระแวงนี้ ไม่ว่าจะประชาชนกับประชาชน หรือประชาชนกับรัฐ ล้วนแล้วแต่ทำให้จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ล่อแหลมต่อความมั่นคงของประเทศ

อนึ่ง ปัญหาในเรื่องศาสนายังเกิดขึ้นจากความขัดแย้งทางความคิดในหมู่บ้านไทยมุสลิมด้วยกันอีกด้วย โดยแบ่งออกเป็น 2 พวก ได้แก่ "พวกหัวเก่าและหัวใหม่ พวกหัวเก่าเคร่งครัดในลัทธิศาสนาตามความเชื่อแบบเก่า ไม่ยอมรับวัฒนธรรมแผนใหม่ พวกหัวใหม่ส่วนมากเป็นนักศึกษา ยอมรับวัฒนธรรมแผนใหม่ เข้ามาปรับปรุงกับการปฏิบัติทางศาสนา

ให้เหมาะสม และพยายามศึกษาศาสนาให้เข้าใจอย่างแท้จริง" (สฤติย์ แสงศรี, 2513 : 77) ความแตกต่างระหว่างพวกหัวเก่า และพวกหัวใหม่ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่น่าไปสู่ความขัดแย้งในการตีความหมายหลักคำสอนของศาสนา

ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ศาสนาเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนทำให้เกิดปัญหาเหล่านั้น

1.4 ปัญหาวัฒนธรรม

วัฒนธรรมโดยทั่วไป หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิต กระสวนแห่งพฤติกรรม ตลอดจนบรรดาผลงานทั้งมวลที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมถึงความคิด ความเชื่อ และความรู้ แต่วัฒนธรรมอิสลาม หมายถึง "สภาพอันเป็นความเจริญงอกงาม ซึ่งเกิดจากการนอบน้อมยอมตนต่ออัลลอฮ์พระองค์เดียวอย่างสิ้นเชิง เพื่อความสันติสุขทั้งโลกนี้และโลกหน้า" (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2531 : 226) หลักการปฏิบัติตามความหมายของวัฒนธรรมอิสลามจึงแตกต่างจากวัฒนธรรมโดยทั่วไป เนื่องจากวัฒนธรรมอิสลามเป็นวัฒนธรรมที่มาจากบทบัญญัติของศาสนาโดยตรง ด้วยเหตุนี้หลักการปฏิบัติอันเป็นรูปแบบวิธีการดำเนินชีวิต จึงเกี่ยวข้องสัมพันธ์อยู่กับศาสนาและเปลี่ยนแปลงไม่ได้ ไม่ว่าจะ เป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อผสมผสานกับวัฒนธรรมอื่น ๆ หรือค่านิยมของบุคคลในสังคม

วัฒนธรรมที่ไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยึดเป็นรูปแบบวิธีการดำเนินชีวิต เป็นวัฒนธรรมที่มีพื้นฐานมาจากศาสนาอิสลามเป็นหลัก มีวัฒนธรรมอื่นผสมผสานอยู่บ้างแต่เป็นส่วนน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันไทยมุสลิมมีความตื่นตัวทางศาสนาอยู่ในอัตราสูง จึงทำให้เกิดการตีความเพื่อแยกแยะพฤติกรรมการปฏิบัติทางวัฒนธรรมบางอย่างที่บรรพบุรุษเคยยึดถือปฏิบัติว่ามีความถูกต้องหรือสอดคล้องกับหลักคำสอนในศาสนาหรือไม่ เพื่อเป็นการกำหนดทิศทาง และแนวปฏิบัติที่เหมาะสมต่อไป การตีความดังกล่าวนี้มีบทบาททำให้วัฒนธรรม รวมทั้งประเพณีที่ไม่ถูกต้องบางอย่างสูญหายไปโดยปริยาย

การที่ไทยมุสลิมมีรูปแบบวิธีการดำเนินชีวิตแนบแน่นอยู่กับขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องอยู่กับศาสนา จึงปรากฏว่าไทยมุสลิมถือเอา "ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมเป็นเรื่องสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าเรื่องศาสนา" (สมาน รังสิโย-กฤษฎ์, 2510 : 69) ปัญหาความขัดแย้งในเรื่องวัฒนธรรมจึงเกิดขึ้น ส่วนใหญ่จะเกิดจาก

ข้าราชการที่ปฏิบัติงานประจำอยู่ในพื้นที่ โดยเฉพาะ "ข้าราชการที่ย้ายไปจากส่วนกลางและเป็นไทยพุทธที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในภาษา ศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยมุสลิม" (สถิตย์ แสงศรี, 2513 : 81) ข้าราชการจึงเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญเนื่องจากมีความใกล้ชิดกับประชาชน ถ้าหากไม่ประพฤติปฏิบัติตนด้วยความระมัดระวัง อาจหลงผิดกระทำบางสิ่งซึ่งขัดต่อหลักการปฏิบัติของทางศาสนา แม้ว่าจะเป็นการกระทำด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ก็มีส่วนที่จะนำไปสู่ความเข้าใจผิด ทำให้ไทยมุสลิมเข้าใจว่า พวกเขาถูกกีดกัน บางครั้งการกระทำนั้นอาจถูกเข้าใจผิดว่า เป็นการมุ่งเน้นเพื่อจะผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ความเข้าใจผิดในลักษณะเช่นนี้ล้วนแต่นำไปสู่ความขัดแย้ง กลายเป็นปัญหาที่มีความล่อแหลมทั้งในด้านการเมืองและการปกครอง

สาเหตุสำคัญที่จะนำไปสู่ปัญหาวัฒนธรรมอีกประการหนึ่ง ได้แก่ ความไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน การที่ไทยพุทธและไทยมุสลิมอยู่อาศัยในพื้นที่เดียวกัน แต่มีความแตกต่างทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ประเพณีบางอย่างของไทยมุสลิม เช่น ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีการถือบวช และประเพณีการเข้าสู่นิต เป็นต้น ประเพณีเหล่านี้แตกต่างไปจากประเพณีที่ไทยพุทธยึดถือปฏิบัติ ในบางครั้งก่อให้เกิด "การดูถูกดูหมิ่นเหยียดหยามกันได้" (สงคราม ชื่นภิบาล, 2518 : 181) และในที่สุดได้กลายเป็นความขัดแย้งก่อให้เกิดปัญหาในการอยู่ร่วมกัน มีผลกระทบต่องสังคมกลายเป็นปัญหาขยายวงกว้างออกไประดับชาติ

อีกประการหนึ่ง ปัญหาวัฒนธรรมที่มีผลกระทบมาจากนโยบายของรัฐ และเห็นได้ชัดเจนในสมัยรัฐบาลของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม รัฐบาลสมัยนั้นได้นำเอานโยบายที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมมาประกาศใช้ นโยบายดังกล่าวได้ออกมาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การยอมรับความเป็นไทยและเกิดความนิยมไทย การสร้างค่านิยม การเปลี่ยนชื่อนามสกุลเป็นภาษาไทย การเรียนภาษาไทย และการส่งเสริมพระพุทธศาสนา เป็นต้น ลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้มีผลกระทบต่อจิตใจของไทยมุสลิม จนกลายเป็นสาเหตุให้เกิดการร่วมต่อต้านจากพวกมีแนวความคิดแบบอนุรักษนิยม รัฐบาลในสมัยต่อมาซึ่งมี จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้พยายามผ่อนปรนนโยบายดังกล่าวมาเป็นการผสมผสานเพื่อให้เกิดความผสมกลมกลืนระหว่างสังคมไทยมุสลิม กลุ่มอนุรักษนิยมก็ยังคงคัดค้านต่อไป เพราะพวกเขาเห็นว่า "เป็นการบีบบังคับและคุกคามทางวัฒนธรรม" (สุรินทร์ พิศสุวรรณ, 2527 : 22)

อย่างไรก็ดี สภาพสังคมโดยทั่วไปของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ถ้าจะแยกเอาชนบทรรมนิยมประเพณี และวัฒนธรรมบางอย่างที่สืบเนื่องมาจากการปฏิบัติทางศาสนาออกจากกัน ลักษณะโดยทั่วไปของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามและศาสนาพุทธไม่ได้แตกต่างกันจนต้องกลายเป็นปัญหาแต่อย่างใด ความจริงไทยมุสลิมก็เหมือนกับคนต่างวัฒนธรรมกลุ่มอื่น ๆ ที่ต้องการจะรักษาวัฒนธรรมของตนไว้ เนื่องจากเกรงว่า รัฐบาลจะดำเนินนโยบายเพื่อผสมกลมกลืนให้พวกตนสูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

2. ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ

โครงสร้างเศรษฐกิจโดยทั่วไปของจังหวัดชายแดนภาคใต้ พึ่งการเกษตรเป็นหลัก ประชาชนมีอาชีพหลักคือ การทำสวนยาง การประมง และการทำนา สำหรับอาชีพการทำสวนยางพาราเป็นอาชีพที่สำคัญที่สุด "ฐานะของประชาชนขึ้นอยู่กับรายได้จากการทำสวนยางพาราเป็นสำคัญ" (สงคราม ชื่นภิวาล, 2528 : 169) การที่ประชาชนมีอาชีพหลักในการทำสวนยางพารา เป็นการชี้ให้เห็นว่าโครงสร้างการผลิตมีฐานแคบ ขาดการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมและการพาณิชย์ นอกจากนั้นประชาชนส่วนใหญ่ซึ่งได้แก่ ไทยมุสลิมยังมีฐานะยากจน เนื่องจากประสบปัญหาการถือครองที่ดินเพื่อการเกษตร เกษตรกรจำนวนมากไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ส่วนการประมงก็เป็นการประมงขนาดเล็ก ประสบปัญหา "ความเสื่อมโทรมของการประมงในอ่าวไทย และปริมาณสัตว์น้ำมีจำนวนลดน้อยลง การตลาดต้องอาศัยต่างประเทศเป็นสำคัญอีกด้วย กลไกด้านราคาและการซื้อขายจึงตกอยู่ในมือของเอกชนบางกลุ่ม ทำให้ผู้ผลิตถูกกดราคาโดยพ่อค้าคนกลาง" (มานพ จิตต์กฤษา และคณะ, 2525 : 11)

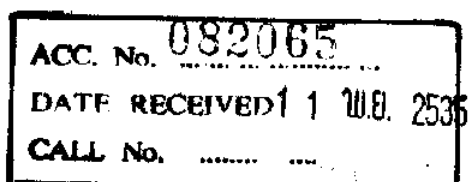
เจริญจิตต์ ฅ สงขลา (2525 : 71-72) ให้ความเห็นว่า โครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ก่อให้เกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

1. ปัญหาความยากจน โดยเฉพาะชาวไทยมุสลิม
2. ปัญหาการว่างงาน
3. ปัญหาที่ดินทำกินเพื่อการเกษตรน้อย และขาดที่ดินทำกิน

4. ขาดความรู้ในการพัฒนาอาชีพ
5. ปัญหาการที่ไม่สามารถใช้จ่ายแรงงานอย่างเต็มที่ในขบวนการผลิตหลัก
คือ สวนยางพารา การประมง การทำนา

ประเด็นสำคัญของความเห็นนี้สรุปได้ว่า ปัญหาด้านเศรษฐกิจ คือ โครงสร้างการผลิตมีฐานแคบ ส่วนใหญ่เน้นหนักในการผลิตยางพาราและการประมงเท่านั้น โดยเฉพาะสภาพของพื้นที่ ลมฟ้าอากาศ ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติแตกต่างจากภาคอื่น ๆ มาก การประกอบอาชีพของไทยมุสลิมจึงค่อนข้างจำกัด โรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อมหรือขนาดใหญ่มีจำนวนน้อย ทำให้เกิดปัญหาการว่างงานเพราะตลาดแรงงานแคบ สาเหตุสำคัญเนื่องจากไม่มีการลงทุนดำเนินการอุตสาหกรรมขนาดใหญ่

เมื่อไม่มีการลงทุนดำเนินการอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจึงเกิดขึ้นโดยตรง ยิ่งไทยมุสลิมส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้วย "การทำนาและสวนมะพร้าว เป็นลูกจ้างในสวนยาง" (นันทวรรณ กุสุว้าง, 2521 : 62) และการที่ราคายางพารามีแนวโน้มในทางต่ำลง และคาดว่าจะต่ำลงอีกในอนาคต เนื่องจากการผลิตยางสังเคราะห์ ประกอบกับราคาสินค้าและบริการมีได้ต่ำลงไปด้วย กลับจะมีแนวโน้มสูงขึ้นอีก ผลที่จะตามมาคือราษฎรมีรายได้ไม่พอกแก่การยังชีพ ทำให้ฐานะความเป็นอยู่ "ยิ่งยากจนลงไปอีก" (สถิตย์ แสงศรี, 2513 : 71) และจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อไทยมุสลิมโดยตรง เพราะประชาชนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นผู้หาเลี้ยงชีพด้วยการใช้แรงงาน เช่น การรับจ้างกรีดยางเป็นกรรมกรเหมืองแร่ เป็นต้น "รายได้และอาชีพนี้จึงขึ้นลงตามความเจริญและความเสื่อมของกิจการ หรือนโยบายของผู้ประกอบการเป็นหลัก" (สงคราม ชื่นภิบาล, 2518 : 169) เป็นการชี้ให้เห็นว่า ระบบและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ "ขึ้นอยู่กับราคายางพาราและดีบุกในตลาดโลก อุตสาหกรรมที่จะรองรับผลผลิตทางเกษตรมีน้อย ทำให้ต้องพึ่งตลาดต่างประเทศ" (ลิขิต อีร์เวคิน, 2521 : 217) มีผลต่อการลงทุนและดำเนินการ กลายเป็นปัญหาขาดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญทำให้ "ประชาชนไม่สามารถประกอบอาชีพได้อย่างเต็มที่" (สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, 2523 : 12)

นอกจากปัญหาเกี่ยวกับการลงทุนและการดำเนินกิจการซึ่งเป็นเรื่องของอาชีพแล้ว การคมนาคมก็เป็นเรื่องที่มีความสำคัญไม่น้อยต่อเศรษฐกิจ กล่าวโดยทั่วไปแล้วในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แม้จะมี "ทางหลวงแผ่นดินและทางรถไฟใช้ได้สะดวกพอสมควร ก็ยังมีทางคมนาคมไม่ทั่วถึงทุกอำเภอ" (สงคราม ชื่นกิบาล, 2518 : 170) รถยนต์ไม่สามารถจะวิ่งเข้าไปรับสินค้าในหมู่บ้านได้อย่างทั่วถึงนั้น "ทำให้ราษฎรไม่สามารถส่งผลผลิตไปขายในตลาดได้" (สถิตย์ แสงศรี, 2513 : 72) ประกอบกับการที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีเขตแดนติดต่อกับประเทศมาเลเซีย ทะเลอันดามัน และอ่าวไทย ทำให้สะดวกแก่การ "ลักลอบส่งข้าว แร่ และยางพาราออกนอกประเทศ" (มานพ จิตต์ภุษา และคณะ, 2525 : 11) ลักษณะดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจและส่งผลกระทบต่อการลงทุน

สภาพเศรษฐกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ในระยะหลังนี้ประสบกับปัญหาหลายด้าน จึงเสื่อมลงเนื่องจากภูมิภาคนั้นมี "การเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างรวดเร็ว" (ลีดา เจตธีร์, 2519 : 27) การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรนี้เองทำให้สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของไทยมุสลิมประสบกับความยากจน แม้ว่าสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนโดยส่วนรวมในจังหวัดภาคใต้จะเคยรุ่งเรืองมั่งคั่งกว่าภาคอื่น ๆ แต่ก็ไม่สามารถยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจของไทยมุสลิมให้สูงขึ้นได้เพราะไม่มีการลงทุนดำเนินกิจการอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ขาดการออมทรัพย์ซึ่งมีความสำคัญในเชิงเศรษฐกิจ การทำสวนยางพาราประสบปัญหาด้านราคายางตกต่ำ การทำนาและสวนผลไม้ซึ่งเป็นอาชีพรองลงไปก็ประสบปัญหา เพราะขาดระบบชลประทานที่ดี ทำให้ "ผลผลิตที่ได้ไม่สูงเท่าที่ควร" (ขจักษ์ บุษะพัฒน์, 2526 : 163) โดยเฉพาะในด้านการทำนา เกษตรกรที่เป็นไทยมุสลิมส่วนใหญ่ไม่มีความรู้วิธีการทำการเกษตรที่ทันสมัย รายได้จากเกษตรอยู่ในระดับต่ำ จึงไม่สามารถพัฒนาสภาพชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น

การที่โครงสร้างเศรษฐกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้พึ่งการเกษตรเป็นหลัก ขาดการลงทุนด้านอุตสาหกรรมและการพาณิชย์ โครงสร้างการผลิตมีฐานแคบ ไทยมุสลิมซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่จึงประสบกับปัญหาความยากจน การว่างงาน ขาดที่ดินทำกินเนื่องจากไม่มีกรรมสิทธิ์ถือครอง ขาดความรู้ในการพัฒนาอาชีพ ปัญหาเหล่านี้ล้วนแต่เกิดจากไม่มีการลงทุนดำเนินกิจการอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ประกอบกับความไม่ปลอดภัยอันเกิดจากการ

คุกคามของขบวนการโจรก่อการร้าย และกลุ่มโจรอื่น ๆ ทั้งยังขาดการส่งเสริมการลงทุนอย่างจริงจังจากภาครัฐบาล สภาพการณ์เหล่านี้ทำให้การลงทุนในด้านต่าง ๆ ประสบปัญหาในการขยายกิจการ รวมถึงผลกระทบทางด้านอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว ผลกระทบเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยสำคัญทำให้ไทยมุสลิมประสบปัญหาเศรษฐกิจโดยตรง

3. ปัญหาทางการเมือง

ปัญหาทางการเมืองของไทยมุสลิมเป็นปัญหาที่มีสาเหตุสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยการยกเลิกระบบที่เจ้าเมืองมีอำนาจปกครองอย่างเด็ดขาดอันเป็นเหตุให้ผู้สูญเสียอำนาจ และผลประโยชน์เกิดความไม่พอใจ จึงยุยงให้ประชาชนต่อต้านระบบการปกครองด้วยการอาศัยศาสนา ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือ วัตถุประสงค์ที่แท้จริงคือ ต้องการแบ่งแยกจังหวัดชายแดนภาคใต้ออกเป็นรัฐอิสระเพื่อปกครองตนเอง "ผู้สูญเสียอำนาจและผลประโยชน์ได้รวมตัวกันขึ้นเป็นขบวนการโจรก่อการร้ายแบ่งแยกดินแดน ทำการเคลื่อนไหวทางการเมืองในพื้นที่ 3 จังหวัด คือ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส" (สดิศย์ แสงศรี, 2513 : 86) พยายามขยายอิทธิพลและหิบบยกปัญหาข้อพิพาทต่าง ๆ ขึ้นมาโฆษณาชวนเชื่อเพื่อให้ไทยมุสลิมเกิดความเข้าใจผิด โดยอ้างว่า "รัฐบาลเบียดเบียนมุสลิมบ้าง กีดกันไม่ให้มุสลิมเข้ารับราชการบ้าง บั่นทอนเสรีภาพในการนับถือศาสนาบ้าง" (อุทัย หิรัญโค, 2527 : 148) ประกอบกับไทยมุสลิมเป็นกลุ่มชนเชื้อสายมลายูซึ่งเชื่อกันว่า มีอาณาจักรเจริญรุ่งเรืองแผ่ไปทั่วแหลมมลายูในอดีต พวกเขาภูมิใจในเชื้อชาติและวัฒนธรรมของตนว่า "มีความเจริญเหนือชนชาติอื่น" (ลิขิต อีร์เวกิน, 2521 : 203) ไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงเป็นกลุ่มชนที่มี "ประวัติศาสตร์ของตนเองโดยเฉพาะ" (อารง สุทธาศาสน์, 2519 : 129) ความเป็นมาในด้านเชื้อชาติ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ดังกล่าวนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างไทยพุทธและไทยมุสลิมอย่างชัดเจน ขบวนการโจรก่อการร้ายจึงนำเอาข้อแตกต่างนี้มาปลุกระดมให้ไทยมุสลิมเกลียดชังรัฐบาล และเข้าใจผิดว่า "ตัวเองไม่ใช่คนไทย" (สงคราม ชื่นภิบาล, 2518, : 185) ดังจะเห็นได้จากการปลุกระดมของบุคคลบางกลุ่ม ด้วยการโฆษณาชวนเชื่อว่า

"ชาวไทยอิสลามเป็นคนมลายู และจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นของคนมลายู" (สมาน รั้งสิโย-กฤษฎ์, 2510 : 74) การปลุกกระดมในลักษณะเช่นนี้เป็นการจงใจสร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นระหว่างไทยพุทธและไทยมุสลิม

ความขัดแย้งที่เกิดจากความแตกต่างในด้านเชื้อชาติ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ นอกจากจะทำให้เกิดปัญหาในระดับบุคคล ชุมชน และประเทศชาติแล้วยังเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การเคลื่อนไหวทางการเมืองอีกด้วย การเคลื่อนไหวทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้เริ่มขึ้นเมื่อมีการปฏิรูปการปกครองเป็นระบบเทศบาลในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งการปฏิรูปการปกครองสมัยนั้นเป็นการรวมอำนาจมาไว้ในส่วนกลางจึงทำให้ "พวกเจ้าครองนครไม่พอใจ และมีปฏิริยาต่อรัฐบาล" (สมาน รั้งสิโยกฤษฎ์, 2510 : 73) พวกเจ้าครองนครที่สูญเสียอำนาจจึงดำเนินการเคลื่อนไหวทางการเมืองด้วยการเรียกร้อง และขบถ มีการรวมตัวกันขึ้นเป็นขบวนการโจรก่อการร้ายแบ่งแยกดินแดน ขบวนการดังกล่าวมีอยู่ด้วยกัน 3 พวกใหญ่ ๆ คือ "พวกที่หนึ่งต้องการแยกตัวออกเป็นหน่วยบริหารหน่วยหนึ่งต่างหากแต่ยังรวมอยู่ภายในพระราชอาณาจักรไทย มีฐานะเหมือนสหพันธรัฐ อีกพวกหนึ่งต้องการตั้งรัฐอิสระขึ้นมา มีสุลต่านหรือราชาปกครอง ส่วนพวกที่สามนั้นต้องการตั้งเป็นสาธารณรัฐปัตตานี" (นันทวรรณ ภูสว้าง, 2521 : 46) นอกจากพวกเจ้าครองนครดำเนินการเคลื่อนไหวแล้วยังมีกลุ่มนักการเมืองที่สูญเสียอำนาจและผลประโยชน์รวมอยู่ด้วย วิธีการเคลื่อนไหวจะกระทำร่วมกับบุคคลบางกลุ่มทั้งภายในและภายนอกประเทศ หัวหน้ากลุ่มผู้เคลื่อนไหวภายในประเทศคือ เจ้าครองนครที่เคยมีอำนาจปกครอง แต่สูญเสียบทบาทให้ผู้นำศาสนา ซึ่งเป็นผู้นำศาสนามีบทบาททางการเมืองสูงในช่วงหลังเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 สงบลง และเข้ามามีบทบาทในฐานะ "ผู้นำทางการเมืองสืบแทนพวกนิยมกษัตริย์" (สุรินทร์ พิศสุวรรณ, 2523 : 35) ดำเนินการเคลื่อนไหวด้วยการยื่นข้อเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ ต่อรัฐบาล สำหรับกลุ่มผู้เคลื่อนไหวภายนอกประเทศ ได้แก่ "ควนกู้อับดุลลา ควนกู้มัดตาลอ และ ควนกูมะหมุคไซ-ยิดิน" (สฤติย์ แสงศรี, 2513 : 89) โดยมีสำนักงานอยู่ที่รัฐกลันตันประเทศมาเลเซีย

การเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มต่าง ๆ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดขึ้นต่อเนื่องกันมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2445 จนถึงปัจจุบัน มีการสืบทอดอำนาจและเปลี่ยนแปลงวิธีการเคลื่อนไหวแตกต่างกันออกไปจากเดิม มีการรวมกลุ่มเข้าด้วยกันเป็นขบวนการโจรก่อการร้าย แบ่งแยกดินแดน การเคลื่อนไหวแต่ละครั้งจะใช้ความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การก่อวินาศกรรม เผาโรงเรียน ฆ่าครู จับครูเป็นตัวประกัน รวมทั้งการจับตัวเรียกค่าไถ่ และส่งจดหมายข่มขู่ เรียกค่าคุ้มครอง เป็นต้น ปัจจุบันขบวนการโจรก่อการร้ายได้แบ่งแยกออกเป็นขบวนการย่อยโดยมีอุดมการณ์ และเป้าหมายแตกต่างกัน ดังนี้

1. ขบวนการบีเอ็นพีพี (Barisan Nasional Pembebasan Pattani = BNPP) จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2503 มีเป้าหมายคือใช้การปกครองระบอบสาธารณรัฐอิสลาม
2. ขบวนการบีอาร์เอ็น (Barisan Revolusi Nasional = BRN) จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2508 มีเป้าหมายคือใช้การปกครองระบอบสังคมนิยมอิสลาม
3. ขบวนการพูโล (Pattani United Liberation Organization = PULO) เป็นขบวนการที่จัดตั้งขึ้นใหม่ และมีเป้าหมายในการที่จะจัดตั้งรัฐอิสลามปัจจุบันนี้ ได้ปรับโครงสร้าง และตั้งผู้นำคนใหม่ซึ่งเป็นผู้ที่มีแนวความคิดนิยมความรุนแรง เคลื่อนไหวด้วยการก่อการร้าย และก่อวินาศกรรม เป็นขบวนการที่ปฏิบัติการด้วยความรุนแรงพยายามเคลื่อนไหวเพื่อมีบทบาทเป็นที่ยอมรับในประชาคมมุสลิมระหว่างประเทศ
4. ขบวนการมูจาเฮดีน หรือบีบีเอ็มพี (Barisan Bersatu Mujahadeen Pattani = BBMP) จัดตั้งขึ้นเมื่อเดือนกันยายน 2528 โดยมีเป้าหมายในการรวมขบวนการต่าง ๆ ให้เป็นขบวนการเดียวกัน เช่น ขบวนการบีเอ็นพีพี, ขบวนการบีอาร์เอ็น, ขบวนการพูโล หรือขบวนการอื่น ๆ เพื่อแสดงความเป็นเอกภาพในการต่อสู้และแสวงหาการสนับสนุนจากต่างประเทศ

การเคลื่อนไหวของขบวนการต่าง ๆ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังคงดำเนินการทางการเมือง โดยนำเอาความแตกต่างในด้านเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม และ

ประวัติศาสตร์มาเป็นจุดชนวน ปลุกกระดมด้วยการโฆษณาชวนเชื่อให้ไทยมุสลิมหลงผิดแล้วต่อต้านนโยบายการปกครองของรัฐบาล ขณะเดียวกันก็ปฏิบัติการก่อการร้ายด้วยการก่อวินาศกรรม และก่อความสงบสุขของประชาชนในพื้นที่ สร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นระหว่างประชาชนกับรัฐ และระหว่างประชาชนต่อประชาชนด้วยตนเองทำให้เป็นอุปสรรคต่อการบริหารราชการแผ่นดิน จังหวัดชายแดนภาคใต้จึงอยู่ในภาวะที่ล่อแหลมด้วยปัญหาการเมือง และมีผลกระทบต่อความมั่นคงและของชาติ